

Пашкуда Т. В.
*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства
Державного торговельно-економічного університету*

Цибанюк І. О.
*здобувач вищої освіти
Державного торговельно-економічного університету*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-254-1-14>

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Електроенергія має важливе значення як для економіки країни так і для добробуту населення. Згідно законодавства, ринок електричної енергії – це система відносин, що виникають між учасниками ринку під час здійснення купівлі-продажу електричної енергії та допоміжних послуг, передачі та розподілу, постачання електричної енергії споживачам [1].

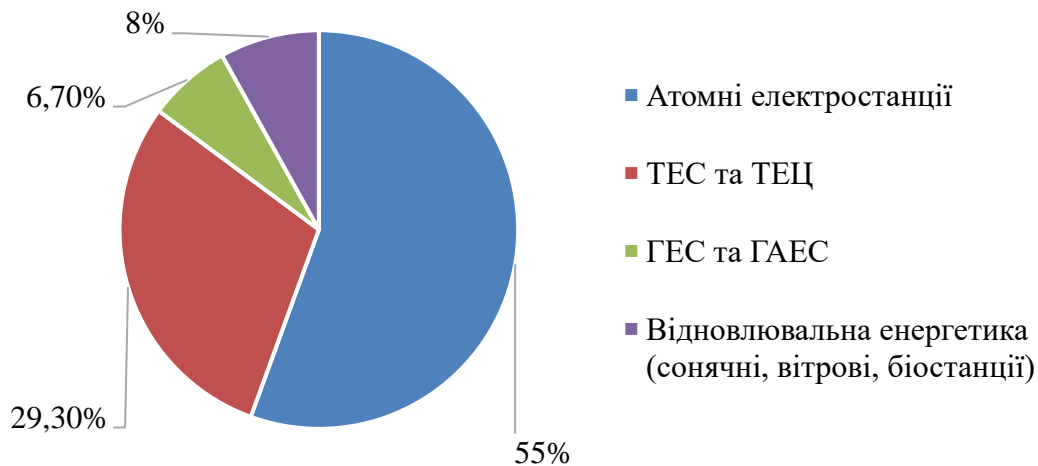
Застосування електроенергії у сучасному світі є дуже різноманітним. Сюди можна віднести сільське господарство, науку, медицину, радіо та телебачення, інтернет, різноманітні види зв'язку, опалення, освітлення міських, сільських вулиць та автодоріг тощо. В Україні дана галузь економіки є найстаршою. Відмінним є також те, що вона є також і прогресивною. Вітчизняна об'єднана енергетична система становить сукупність електростанцій, електро- та тепломереж, що функціонують в режимах генерації, передачі та розподілу теплової та електричної енергії.

На сьогодні виробництво електроенергії в Україні здійснюється на атомних, теплових, гідроелектростанціях. Також генерація електричної енергії відбувається на станціях, що працюють на альтернативних джерелах енергії (СЕС, ВЕС тощо). На сьогодні в об'єднаній енергосистемі України функціонують:

- 4 атомні електростанції;
- 15 ТЕС та 43 ТЕЦ;
- 8 великих гідроелектростанцій та 3 ГАЕС [2].

Характерною ознакою є зростання кількості промислових сонячних та вітрових електростанцій. Більша їх частина зосереджена саме у південних областях України.

Як бачимо, на даному ринку помітним є те, що на ньому практично немає реальної конкуренції, здатної стимулювати скорочення витрат на виробництво електроенергії, максимізуючи добробут суспільства. Загальна структура генерації електричної енергії представлена на рис. 1.

Рис. 1. Структура генеруючих суб'єктів господарювання на ринку електричної енергії в Україні

За даними Міністерства енергетики, за підсумками 2021 року в об'єднаній енергетичній системі України було вироблено 156,5 млрд кВт-год електроенергії, що на 5,2% більше, ніж за 2020 рік [2].

Якщо розглядати ринок в плані вартості виробленої енергії, то наразі атомні та електростанції генерують найдешевшу електроенергію, а альтернативна є найдорожчою. Це пов'язано з тим що відновлювальна енергетика почала розвиватись в Україні відносно недавно, а саме після ухвалення у 2008 році “зеленого тарифу”, згідно з яким електроенергія, що генерується з енергії сонця, вітру тощо, купується в системі за ціною, що є значно вищою за ринкову. Але в майбутньому слід чекати іншої тенденції, адже передбачено поступове зниження вартості “зеленої” електричної енергії.

За чинною програма стимулювання розвитку ВДЕ очікується, що виробництво електроенергії з альтернативних джерел до 2030 року, а саме її частка в загальній структурі генерації електроенергії має зрости до 25–30%. Співвідношення джерел генерації та збалансованість енергосистеми надзвичайно важливі для енергетичної безпеки держави й мають гарантувати стабільне електропостачання країни за різних природних, техногенних, управлінських, соціально-економічних умов та зовнішньополітичних факторів [3].

Реформи у секторі енергетики, які сьогодні здійснює Україна, мають на меті дати енергетичному комплексу поштовх до розвитку та інтеграції з європейськими комплексами, привести його у відповідність до норм та стандартів ЄС, сформувати повноцінно функціонуючі конкурентні ринки

природного газу й електроенергії з прозорим ціноутворенням та належним захистом споживачів [4].

Саме такі дії будуть сприяти зміцненню енергетичної незалежності України, її позитивним перетворенням, трансформаціям та підвищенню якості надання послуг для населення країни.

Однак працювати над даним ринком слід з досить великими зусиллями, адже існує багато проблем. Серед них:

- висока частка зношеного обладнання, зниження ефективності електро- і теплогенеруючих потужностей і надійності забезпечення електростанцій паливом;
- низька інвестиційна привабливість та неефективність використання інвестиційних ресурсів;
- неплатежі та брак оборотних коштів
- зниження фінансової стійкості більшості компаній.

В той же час, українська енергетика зіткнулася з переліком нових, ще більших проблем з початком повномасштабного вторгнення Росії.

Найбільший вплив на даний ринок спричинений падінням споживання електроенергії.

Порівняно з тим самим періодом 2021 р., російська агресія спричинила падіння споживання електроенергії з початку квітні 2022 р. на 31%.

Це спричинено через те, що близько 3,5 млн. громадян виїхали закордон, а ще до 7 млн. осіб стали вимушеними внутрішніми переселенцями і значна частина з них втратили свою платоспроможність. Громадяни, які ж залишилися на своїх місцях проживання мають складнощі з оплатою через втрату своїх доходів, через те, що багато підприємство закрилося або тимчасово не працюють. Ці фактори дуже ускладнюють підготовку до опалювального сезону, так як у генеруючих компаній значний дефіцит коштів. Також значної шкоди українській енергетичній системі нанесена російськими окупантами, які шляхом ракетних та гарматних обстрілів завдають удари по енергетичним об'єктам.

Підчас війни українська енергетика втратила контроль над найбільшою у Європі атомною електростанцією, що налічує 6 ядерних блоків – ЗАЕС та понад 35% усіх потужностей ВДЕ [5].

Це значно ускладнює перспективи енергозабезпечення економіки України. Для відновлення економіки держави необхідно запобігання новим руйнуванням промислових об'єктів.

Отже, ринок електричної енергії надзвичайно значущий для України. Він задовольняє потреби в електроенергії значну масу споживачів – від

великих підприємств до малих домогосподарств. Значну частину цього попиту покривають атомні електростанції та теплоелектростанції. За прогнозами, важливу роль стане відігравати альтернативна енергія, хоч наразі її частка в структурі генерації електроенергії незначна. Україна намагається якнайбільше сприяти розвитку даного ринку шляхом його реформування та внесенням відповідних змін, взявши вектор розвитку ЄС. Однак через війну цей процес уповільнився, а в деяких випадках став неможливим.

Негативні тенденції несе зниження попиту та низька купівельна спроможність громадян. Також велика кількість виробників електричної енергії знаходяться в зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, що обмежує їх можливості у веденні своєї господарської діяльності. Тому, зважаючи на дану ситуацію, ринок електричної енергії перебуває у значному дисбалансі і очікується про подальше покращення після закінчення воєнних дій.

Література:

1. Про ринок електричної енергії: Закон України № 2019-VIII від 13.04.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>.
2. Особливості вітчизняного виробництва електроенергії. *Українська енергетична біржа: інформаційний портал*. URL: <https://www.ueex.com.ua/presscenter/news/osoblivosti-vitchiznyanogo-virobnitstva-elektroenergi>.
3. Структура електрогенерації в Україні та її зв'язок із тарифами на електроенергію. *Торгова електрична кампанія: сайт*. URL: <https://tek.energy/news/struktura-elektrogeneratsii-v-ukraini-ta-ii-zvyazok-iz-tarifami-na-elektroenergiyu>.
4. Що таке енергетична безпека і чому це надважливо для України. *Сайт ГО «Хмарочос»*. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/partner/energobezpeka>.
5. Стан ринків електричної енергії та газу України в умовах російської агресії (на 14 квітня 2022р.). *Разумков Центр: інформаційний портал*. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/stan-rynkiv-elektrychnoi-energii-ta-gazu-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii-na-14-kvitnia-2022r>.